

Tal vid högtidslandskapet

(Bo G Hall)

Bo G Hall – nationens hedersledarmot

Herr och Fru Inspektor, jubileumskuratorer, hedersledamöter, kära gäster, landsmaninnor och landsmän!

Tre och ett halvt sekel är sannerligen en imponerande ålder. Med en så ansenlig period bakom sig förtjänar vilken institution som helst att kallas vördnadvärd. Trettioåriga kriget väntade alltså på att avslutas när nationerna första gången dyker upp i de skriftliga hävderna. Och freden i Brömsebro hade just slutits.

Att jubilarer är en sammanslutning av studenter gör emellertid bilden motsägelsefull. Till ungdomen hör ju att ständigt riva ner etablerade modeller och ifrågasätta tidigare generationers visdomar. Kort sagt att reagera

mot den attityd Rochefoucauld uttryckt så pregnant i en maxim – för övrigt i stort sett jämnårig med nationen: “Gamlingarna älskar att ge goda råd för att trösta sig över att de inte längre är i stånd att föregå med dåliga exempel”.

Denna ungdomens ständigt pågående revolution borde därför redan för länge sedan ha lett till att begreppet nation kastats på sopbacken. Men – mirabile dictu – likt fågel Fenix, som reser sig ur askan eller galten Särinner som kalasad på igår är lika grymt pigg nästa morgon – står nationen i stället ständigt upp ny och vital.

Kanske kan detta uttryckas så att en studentnation möjligen kan bli gammal men aldrig vuxen.

Den förnämste kännaren av GH:are i gången tid, hedersledamoten och -doktorn Gösta Thimon, har uppskattat att nationen – före 1811 de båda skilda nationerna – under de 350 åren haft totalt omkring 14 000 medlemmar. Ett antal har dokumenterats i hans oöverträffade matrikel.

I den nyligen utkomna jubileumsskriften – som inte bör saknas på någon bokhylla! – har GH:aren och professorn Torkel Jansson, innehavaren av vad som en gång var Erik Gustaf Geijers lärostol, med matrikeln som grund dragit slutsatser bl.a. om ståndscirkulationen bland GH:arna. Hans studie är rubricerad “Nationen i Uppsala. Ett litet klassamhälle i förändring.” Analysen är såväl skarpsinnig som språkligt briljant.

Mycket av vad Torkel Jansson pekar på blyxtbelyses förresten i Sandvikenpoeten och hedersledamoten – den numera tyvärr bortgångne – Stig Sjödins kända dikt Bandvalsaren, som ingår i sviten “Porträtt ifrån bruket“:

“Med sparsamhet och övertid drog han fram tre pojkar till studenten. Han andades och levde genom dem.

De blev trappor mot solen.

Själv har han aldrig varit på bio
eller teater eller haft tid att läsa böcker.

De har lyckats och kommer hem till helgerna
och talar med främmande röster om ting.

Deras kvinnor har kalla ögon
och föraktar honom när han äter med kniv.

Han skall aldrig förstå vem som murat hans ensamhet.“

Vid funderingar kring nationsmedlemmarnas skiftande öden och villkor under de 350 åren hörs förvisso inte sällan suset av historiens vingslag. Pennalismens otäcka hydra – faktiskt skälet till att nationerna gjordes obligatoriska och sattes under inspektors tillsyn – bet sig fast ett bra tag in på 1700-talet. Även därefter hölls hårt på rangordningen mellan landsmännen. Kontrasten mot dagens varma, genomarbetade mottagande av recentiorerna kunde inte vara större.

Torkel Jansson visar att nationen i mångt är ett mikrokosmos som speglar utvecklingen i den stora världen. Några exempel från det senaste seklet må här dras fram.

Ett gäller de kvinnliga studenternas närvaro på nationen – faktiskt ännu inte ens hundraårig. Den första GH:skan hette Gertrud Gussander, skrevs in hösten 1897 och läste medicin. Men hon fick inte komma med i studentkatalogen och satte själv aldrig sin fot i huset – förståeligt nog. I själva verket var det först på tjugotalet – när flickorna inte längre tvangs gå upp i studenten som privatister – som bilden sakta började ändras. Gestalter som Astrid Hedenius och Eva Åsbrink var viktiga i den utveckling på GH som något komprimerat uttryckts i orden: från groggbänk till tedans.

Men trots så ypperliga kandidater som Böret Eriksson Palm i det slutande fyrtioalet och Gudrun Westin-Göransson på femtioalet dröjde det mer än två tredjedels sekel – ända till 1965 – innan nationen fick sin första första kurator. Hennes företrädan är jag dock av vissa jävsskäl hindrad att närmare kommentera.

Förbindelserna med vännationerna i Estland och Finland ger en annan GH:sk spegling – faktiskt av det storpolitiska skeendet. De 1939 etablerade kontakterna med Sakala i Tartu klipptes tvärt av den sovjetiska våldsmakten men har – underbart nog – i dessa sena tider kunnat tas upp på nytt.

Samarbetet med Satakuntalainen Osakunta är äldre än den i år femtio år gamla trak-
ten. Redan under vinterkriget gick många landsmän – faktiskt flest bland Uppsalas
nationer – ut i vapen när “Finlands sak var vår”. Och vi har förstått att banden till GH
blev särskilt viktiga för SatO under de första tunga åren efter andra världskriget. Det
var bl.a. då som SatO-profilen och förre statsministern Linkomies åtalades och fälldes i
en av den sovjetiska segermakten framtvingad krigsansvarighetsprocess.

På det här sättet kan skeenden i det yttre “stora” samhället speglas på GH. Exempelvis
är det ingen tillfällighet att ett av de första nationsspexen på 1800-talet handlade om
den engelska drottningen “Lisabetta, Regina D’Inglaterra” medan fjolårets spex utspe-
lades på ett IKEA-varuhus och gisslade vissa former av kommersialisering.

Även vid ett par hastiga nedslag i nationens historia är det alldeles omöjligt att komma
runt den störste GH:aren av alla. Kurator i många år, sedemera inspektor och så små-
ningom en kyrkofurste av global rang. Jag syftar förstås på Nathan Söderblom – en
ljusgestalt, inspiratör och vältalare, som också kunde vara nog så slagfärdig.

De legendariska eldslågorna har nyligen återkommit i högtidssalens tak. De minner
om Nathans replik i seklets början då de första GH:skorna gjorde entré: “Förr i tiden
när norrlänningarna kom och skändade oss så brukade de säga att vi hade våra flam-
mor i taket. Men numera har vi dem utefter väggarna också.”

Eldslågorna erinrar om ett mycket viktigt inslag i nationslivet – stödet från hembyg-
den. Donationer och stipendiefonder, bidrag till fanor och husrenoveringar, möblering
av studentbostäder och mycket mer. Utan dessa ofta avgörande bidrag från de båda
landskapen hade mycket av grunden saknats till denna deras ambassad vid akademien.

Även om vi äldre nog helst ser tillbaka och gläds åt minnena t.ex.

- vårbalsharmonin med Arvid Sundin,
- nationskörens fina stund under ledning av Robert Sund,
- jubelskrålet över innebandymålet,
- sena nätter med textslit till Ghasetter,
- landskap med kamp mot kuratorspamp eller
- romansen (fin och förlägen) i korridoren vid Studentvägen

så är det givetvis hela tiden den aktiva generationen vi egentligen hyllar. Ni som bär
facklan vidare och det med en styrka och finess, som väcker vår beundran.

Ni skall veta att nationen finns i hjärtat hos många, många... Och att dess betydelse
inte kan överskattas. Ju äldre man blir, ju tydligare är det hur viktiga åren i Uppsala var.
År av mognad och ökad självständighet, där GH bjöd gemenskap och trygghet, men
också en tid av utmaningar för oss som hade lyckan att få uppdrag i nationens tjänst.

En kämpafigur i GH:s långa historia är "Lång-Lasse" Landgren, prost och centralgestalt av nästan mystiska mått i Delsbo på sin tid. Han slutade sina dagar som biskop i Härnösand. Bekant är berättelsen hur Dellborna efter biskopens bortgång for till den ångermanländska metropolen och ville få Landgren jordad i Delsbo. Sporda varför klämde de till slut fram beskedet: "Det kändes mycket tryggare om vi har honom hos oss på den yttersta dagen".

För mig känns det mycket tryggare att nu sluta med några ord av Landgren. Kallad till hedersledamot avslutade han sitt tack med följande hälsning:

"Sanningens, kraftens och glädjens ande vile över den löftesrika nationen!". Kan det sägas bättre?

Ett fyrfaldigt leve för 350-åriga Gästrike-Hälsinge nation!